

EL CONFLICTE ARMAT A SÍRIA: TRAJECTÒRIA, NUSOS ACTUALS I PROSPECTIVA

L'informe *El conflicte armat a Síria: trajectòria, nusos actuals i prospectiva* ha estat elaborat per **Gabriel Garroum Pla** investigador postdoctoral Margarita Salas a la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i professor afiliat a l'Institut d'Estudis Internacionals (IBEI)

Coordinació:

Marc Comas

Maria Peix

Servei de Cooperació Internacional de l'AMB

© de les fotografies: **Gabriel Garroum Pla**

© de l'edició: **Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB)**

Barcelona, maig del 2022

DL: B 12253-2023

PRESENTACIÓ

El 2011, després de dècades de desequilibris socioeconòmics, repressió política i absència de llibertat, una protesta pacífica contra el president sirià Bashar al-Assad va derivar en un conflicte armat internacional amb un elevat cost humà.

Des de l'inici del conflicte hi ha hagut 306.887 morts, 6,7 milions de persones desplaçades internes i 5,6 milions de refugiades (UN-OCHA), un gran nombre d'infraestructures estan greument afectades i milions de persones s'han quedat sense casa. La Human Rights Watch estima en 13,1 milions els sirians que es troben en situació de vulnerabilitat extrema. Actualment el conflicte a Síria continua latent, es mantenen els atacs i la utilització d'armes no convencionals, i la Syrian Network for Human Rights (SNHR) segueix registrant i denunciant assassinats per tortura, agressions sexuals en detencions i desaparicions forçoses. La garantia de drets continua sent un gran repte en aquest territori.

El 2015, l'AMB va prendre el compromís de treballar per garantir els drets en el territori sirià. Des de llavors, s'han aprovat diversos acords i s'ha implementat una estratègia específica de cooperació centrada en dos eixos: un, donar suport als municipis de la Mediterrània oriental que acullen refugiats del conflicte armat i, l'altre, treballar amb el principal motiu del desplaçament forçat: el conflicte armat.

A Síria, l'AMB treballa a l'àrea d'Alep i al nord i a l'est de Síria. Al *muhafaza* (província) d'Alep s'ha donat suport a accions de resposta a les emergències, a la protecció, a l'habitatge i a la gestió de l'aigua d'infraestructures comunitàries a través de quatre projectes.

Les accions al nord i a l'est de Síria s'han dut a terme principalment a través de la cooperació directa basada en el treball conjunt i l'aliança d'actors en el territori. En els darrers sis anys s'han dut a terme onze projectes de gestió de residus, aigua, espai públic i acció humanitària, i s'han promogut accions d'intercanvi i suport tècnic.

Amb aquest document iniciem una sèrie d'informes que tenen com a objectiu contribuir a la comprensió i a la reflexió del conflicte armat a Síria i dels reptes als quals s'enfronten els territoris afectats.

Com que es tracta d'un conflicte complex on hi intervenen interessos regionals i internacionals, hem considerat que calia iniciar la sèrie amb un informe que exposés i analitzés el procés del conflicte, els actors involucrats i els reptes de futur, especialment en les zones urbanes. Volem convidar tothom, especialment els equips tècnics i polítics de cooperació internacional, a aprofundir i reflexionar sobre el conflicte de Síria i a mantenir viva l'esperança d'un futur de democràcia i llibertat.

Ernest Maragall

Vicepresident de l'Àrea d'Internacional
i de Cooperació

SUMARI

INTRODUCCIÓ	5
PART 1. TRAJECTÒRIA: ELS MÉS DE DEU ANYS DE CONFLICTE A SÍRIA	9
PART 2. NUSOS ACTUALS: ENTRE LA GUERRA I LA POSTGUERRA	15
Reconstrucció material del país	15
Zones d'indeterminació	18
internacional	18
L'ISIS i el debat de la insurgència	21
La il·lusió del retorn a la normalitat	22
CONCLUSIÓ. EL FUTUR DE SÍRIA	26
BIBLIOGRAFIA	28

INTRODUCCIÓ

El mes de març del 2022 es va commemorar l'onzè aniversari de l'inici del conflicte sirianà, el qual encara no presenta una perspectiva de resolució clara a curt termini. Durant aquests onze anys, el conflicte sirianà –el qual va derivar ràpidament en un conflicte armat civil– s'ha convertit en un dels més sagnants i destructors de la nostra era. El conflicte, més enllà del patiment que han sofert els sirians i sirianes, ha sigut objecte d'anàlisi arreu, sovint amb certes dificultats per desgranar la gran quantitat d'actors i processos en tots els nivells que l'han distingit. Sens dubte, s'ha caracteritzat pels alts nivells de destrucció, especialment a les zones urbanes; l'enorme fragmentació pel que fa als actors armats, i la profunda implicació que hi han tingut els actors regionals i internacionals.

Aquest informe té un doble objectiu. En primer lloc, busca revisar la trajectòria del conflicte sirianà, des dels inicis, el 2011, fins a l'actualitat. Així, és important destacar que la confrontació no neix com un conflicte armat, sinó que és fruit de dècades de desequilibris socioeconòmics, repressió política i manca de llibertats, que acaben desembocant en un aixecament de part de la població siriana en el marc de les Primaveres Àrabs. A pesar del creixement en importància dels discursos, actors i processos de base sectària i radical al llarg del conflicte, les protestes populars inicials presenten una geografia clara, producte dels desequilibris socioeconòmics de les polítiques neoliberals i dels mecanismes de corrupció i clientelisme sota Bashar al-Assad. El component més rellevant de l'aixecament contra el règim és el format per treballadors i persones de classes mitjanes i baixes de les àrees rurals i dels cinturons urbans, majoritàriament de religió sunnita, i directament afectats per les decisions econòmiques, la retirada de subsidis i l'empobriment de les perifèries del país, a més de la manca generalitzada de llibertats polítiques.

No obstant això, l'oposició siriana al règim d'Al-Assad ha tingut dificultats a l'hora de reduir les divisions entre classes, confessions i àmbits urbà i rural, fet que ha evitat una mobilització massiva de la població siriana, especialment allà on el règim s'ha mostrat més fort: classes mitjanes en nuclis urbans, minories religioses i grups seculars. La morfologia del conflicte, com s'explora a la primera part d'aquest informe, ha estat molt canviant i ha fet que es modifiquessin les dinàmiques de mobilització popular, els discursos utilitzats en contra del règim i les dinàmiques internacionals que han acompanyat el conflicte durant aquesta dècada.

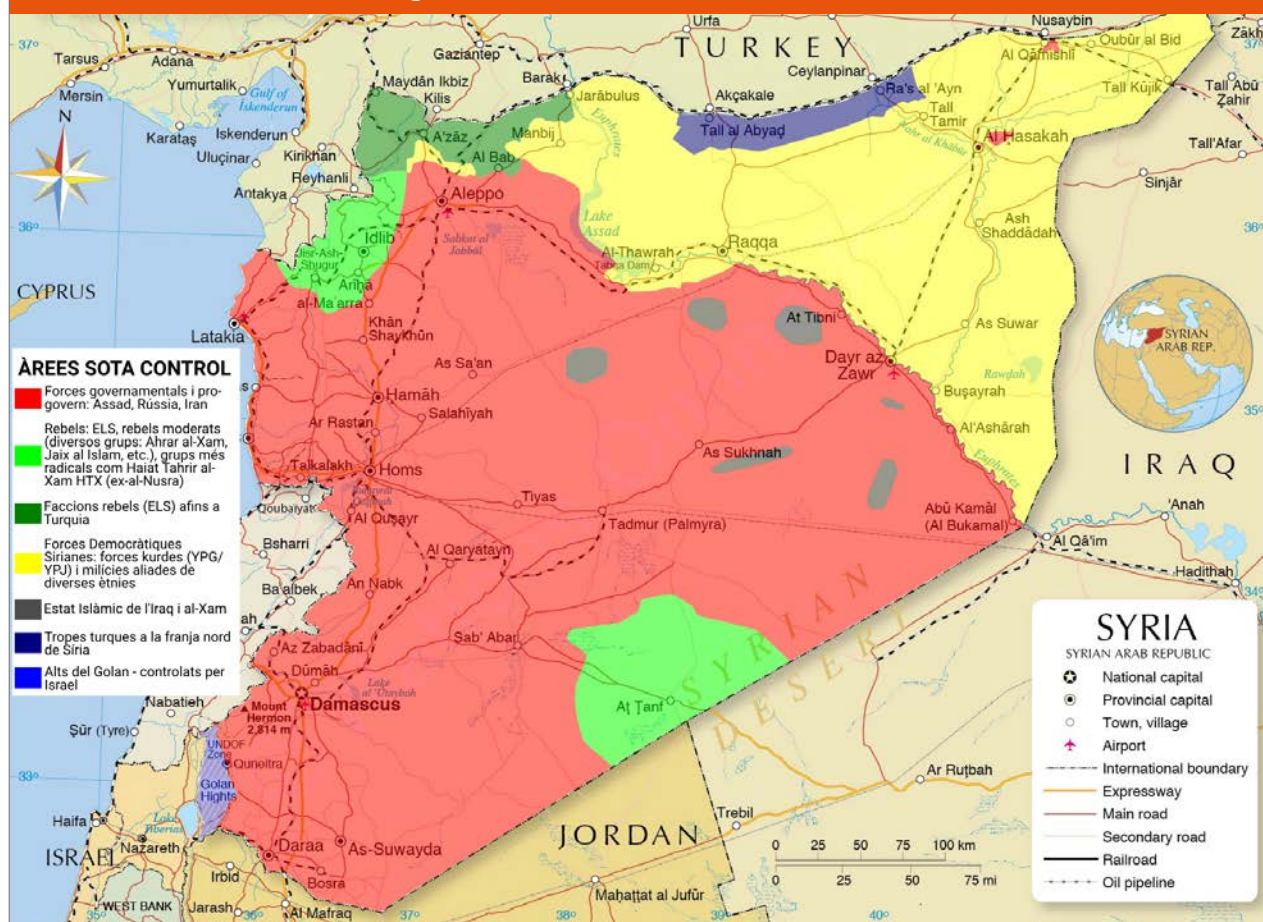
En segon lloc, aquest informe busca desgranar els principals elements d'anàlisi que defineixen el present de Síria més enllà de la dimensió bèl·lica i, sobretot, proposar escenaris futurs a curt i mitjà termini. Després de més d'onze anys de conflicte, la majoria dels quals enmig d'una guerra civil altament destructiva, violenta i fragmentada, Síria es troba en un escenari d'inflexió. D'una banda, les grans campanyes militars, especialment a les àrees urbanes d'Alep i Damasc, han deixat pas a enfrontaments molt més localitzats i amb dinàmiques que semblen estabilitzades a curt termini. D'altra banda, però, l'absoluta dependència de tercers actors internacionals (especialment Rússia, Turquia i l'Iran) per resoldre aquests fronts, sumada a la greu situació humanitària i socioeconòmica després de més d'una dècada de conflicte armat, fa impossible que es pugui parlar d'un creixent retorn a la normalitat o d'una situació postconflicte.

Dinàmiques com ara la reconstrucció del país, la normalització diplomàtica amb el règim d'Al-Assad i el retorn de les persones refugiades semblen indicar que aquest escenari de postconflicte s'està encavalcant amb una guerra civil aparentment més simplificada sobre el terreny, però encara amb

punts de conflicte molt rellevants i amb una matriu internacional molt implicada en el desenvolupament del conflicte i la direcció que Síria ha de prendre en el futur. Per tant, és essencial recordar que la guerra civil a Síria no es troba en un escenari de resolució, d'acord de pau proper o de canvis polítics substancials que deixin entreveure un escenari molt diferent de l'actual a curt termini.

La terrible situació econòmica, social i humanitària que afecta el conjunt de Síria, un país que ha vist com la meitat de la població s'havia de desplaçar internament o refugiar en un tercer país, és, sens dubte, l'obstacle més gran per a la recuperació i l'estabilització, fins i tot a les àrees que ja no experimenten hostilitats armades. Sense una millora clara en les condicions de vida dels sirians i les sirianes, una reconstrucció material justa i igualitària i un full de ruta a escala política que assenti les bases d'un acord de pau i una resolució del conflicte justa i amb rendició de comptes, el conflicte no deixarà d'existir, independentment de la finalització de les hostilitats bèl·liques.

Control territorial a Síria (6 de maig del 2022)

Elaborat per l'AMB a partir d'informacions de LiveuMap © sobre mapa base de Nations Online Project ©

Abreviacions

AANES	Administració Autònoma del Nord i Est de Síria	FDS	Forces Democràtiques Sirianes
AaX	Ahrar al-Xam	HTX	Haiat Tahrir al-Xam
ACNUR	Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats	ISIS	Estat Islàmic de l'Iraq i al-Xam
AMB	Àrea Metropolitana de Barcelona	Jal	Jaix al-Islam
DoH	Departament de Salut	JaN	Jabhat al-Nusra
DoLAE	Departament d'Administracions Locals i Medi Ambient	ONG	Organització no governamental
EAS	Exèrcit Àrab Sirià	OSDH	Observatori Sirià dels Drets Humans
ELS	Exèrcit Lliure Sirià	PKK	Partit dels Treballadors del Kurdistan
ENS	Exèrcit Nacional Sirià	PYD	Partit de la Unió Democràtica
		UNICEF	Fons de les Nacions Unides per a la Infància
		YPG/YPJ	Unitats de Protecció Popular

PART 1. TRAJECTÒRIA: ELS MÉS DE DEU ANYS DE CONFLICTE A SÍRIA

Les vides dels sirians i les sirianes han canviat radicalment des del març del 2011, quan el país va començar a experimentar protestes i mobilitzacions populars arran del que s'ha anomenat Primaveraes Àrabs. El 15 de març del 2011 es considera, de manera general, l'inici de la revolta a Síria, quan centenars de sirians es van manifestar al centre de Damasc exigint reformes i l'alliberament dels presoners polítics. Aquestes protestes van ser causades per la detenció de Hamza al-Khatib, un noi de tretze anys que, juntament amb amics seus, va pintar uns grafitis que demanaven la caiguda del règim d'Al-Assad a la ciutat de Daraa, al sud del país. Malgrat que els grans nuclis urbans del país, com ara Alep i Damasc, van mantenir-se majoritàriament al marge de l'onada de manifestacions, en part per la pressió de l'aparell de seguretat del règim, les protestes van créixer substancialment a mesura que la repressió del règim s'intensificava. La primera fase de revolta popular va anar acompanyada d'una clara voluntat de repensar Síria, de qüestionar la ideologia del partit Baas i la falta de llibertats sota Al-Assad i de rearticular elements sociopolítics cabdals, com són la qüestió de la diversitat confessional i la inclusió política.

A aquesta primera, fase s'hi va sumar ràpidament la militarització d'una part de l'oposició. Com a resultat de la repressió governamental de les protestes, la deserció de membres de l'Exèrcit Àrab Sirià (EAS) i un entorn regional favorable, es va anunciar la creació de l'Exèrcit Lliure Sirià (ELS) el juliol del 2011. L'inici de la militarització de l'oposició al règim d'Al-Assad va suposar un primer punt d'inflexió en la trajectòria del conflicte, va comportar un augment de la complexitat pel que fa al nombre d'actors armats i no armats involucrats i va significar la seva internacionalització. D'aquesta manera, i a pesar que el conflicte sirià ha tingut una dimensió internacional des de l'inici, la interrelació de les capes de disputa locals, nacionals, regionals i internacionals va intensificar-se progressivament des del 2012.

La creació de l'ELS i la incapacitat de les forces del règim per mantenir el control sobre la totalitat del territori sirià van permetre una progressiva substitució de l'ordre sociopolític a una multitud de pobles i ciutats sirians. El poble de Zabadani, prop de Damasc, es va convertir en la primera localitat a caure sota el control de l'ELS, el gener del 2012. Les hostilitats es van intensificar a Homs i altres localitats en la primera meitat del 2012 i, malgrat l'alto el foc i el pla de pau aprovat per les Nacions Unides sota la direcció de Kofi Annan, l'escalada de tensions va seguir en augment fins que, a mitjans de juliol del 2012, la ciutat d'Alep va ser escenari de la primera gran demostració de força de l'oposició armada.

ROJAVA I LA LLUITA PER L'AUTONOMIA

Un dels efectes més profunds, duradors en el temps i clau per al futur de Síria arran de la guerra civil ha estat la formació d'un territori diferenciat a les zones amb una important presència de població kurda al nord i nord-est del país, que s'ha anomenat Rojava (oficialment, Administració Autònoma del Nord i Est de Síria, o AANES). L'actitud ambivalent de l'oposició siriana i de l'ELS envers la situació específica i les demandes històriques de bona part de la població kurda i altres minories religioses i ètniques a Síria, juntament amb la relació pragmàtica entre Al-Assad i el Partit de la Unió Democràtica (PYD), va facilitar el desenvolupament d'una regió autònoma *de facto* que va més enllà de la dicotomia règim-oposició a la resta del país. En abandonar el règim les àrees de majoria kurda al nord i nord-est de Síria, les Unitats de Protecció Popular (YPG/YPJ) van començar a prendre el control de diverses localitats a partir de l'estiu del 2012. Gràcies a la composició multiètnica i multireligiosa de la zona, i al pensament polític d'Abdullah Öcalan (l'anomenat *confederalisme democràtic*), el sistema polític de l'AANES ha intentat desenvolupar una governança

que s'allunyi del nacionalisme kurd clàssic, buscant la descentralització, el municipalisme i l'aplicació de models de governança feministes (per exemple, el sentit paritari de tots els càrrecs polítics) i ecologistes, i fomentant una comprensió pluralista de la identitat siriana (especialment a les àrees amb més presència de població àrab i siríaca o assíria).

En el context de la lluita contra l'Estat Islàmic, el 2015 es van fundar les Forces Democràtiques Sirianes (FDS), formades per les YPG/YPJ i milícies àrabs i assíries més petites. La formació d'aquest grup ha estat cabdal en la lluita i la victòria sobre l'Estat Islàmic de l'Iraq i al-Xam (ISIS), especialment en la captura de Raqqa i de tot el territori a l'est de l'Eufrates, i ha esdevingut un dels aliats més potents sobre el terreny per a la coalició liderada pels Estats Units en contra de l'ISIS. No obstant això, des de la caiguda de l'ISIS, les FDS han tingut dificultats per mantenir el territori conquerit i consolidar el seu model de governança. D'una banda, des d'un bon inici, Turquia ha interpretat els moviments i les operacions de les milícies kurdes a Síria com una amenaça directa a la seva seguretat nacional, entenen els vincles directes entre les YPG/YPJ i el Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK). Així, el territori controlat per les milícies kurdes s'ha vist reduït a conseqüència de diverses intervencions turques, com es comentarà més endavant. La pressió turca també es va materialitzar amb la fi del suport dels Estats Units a les FDS que Donald Trump va acordar el desembre del 2018, que posava molt en risc el projecte autonomista. D'altra banda, les victòries militars del règim, que se sumen a l'amenaça quasi existencial que suposen les ingerències turques, també han posat pressió als actors polítics de Rojava, que veuen amenaces per ambdós fronts i un horitzó de negociacions polítiques amb el règim que presumiblement no consolidarà l'autonomia kurda ●

Si el primer punt d'inflexió va ser la ràpida militarització del conflicte, el segon va ser el profund caràcter urbà que van adquirir les dinàmiques armades d'aquest conflicte. L'ofensiva rebel sobre la ciutat d'Alep, que va acabar amb la reeixida ocupació de tot el flanc sud i est de la metròpolis, es va intentar reproduir a Damasc. A la capital, però, les forces de seguretat del règim es van mostrar impenetrables i van evitar una infiltració al centre de la ciutat de l'ELS i altres forces insurgents, les quals s'estaven fent fortes a alguns barris perifèrics

i, sobretot, a Al-Ghouta, l'àrea suburbana i rural que s'estén a l'oest i a l'est de Damasc. En aquest sentit, mentre que el règim va forçar les tropes rebels a enfrontar-se a una guerra de trinxeres a Alep i a mantenir Damasc sota control, es va veure superat —en alguns casos, de manera voluntària, entenent-ho com a mal menor— a gairebé tot el territori siríà, especialment als afores de Damasc i Alep i a l'est de l'Eufrates, on diferents grups rebels i les YPG/YPJ kurdes van fragmentar encara més el mapa polític de Síria.

És essencial destacar que l'increment i l'expansió de les àrees controlades per les forces contràries al règim d'Al-Assad van comportar canvis substancials en les característiques, la ideologia i la composició de les milícies antigovernamentals. En primer lloc, l'ELS no va aconseguir consolidar-se més enllà de ser una organització paraigua que acollia una pluralitat de brigades, algunes molt limitades en l'espectre geogràfic i les capacitats, i d'altres més mòbils, nombroses i amb més finançament. La geografia social inicial de l'ELS reflectia els segments que van contribuir més a la revolta civil inicial: sunnites i classes treballadores de petites ciutats i àrees rurals. No obstant això, les lluites internes, la falta de recursos i la fragmentació geogràfica de les unitats de l'ELS van impedir la unificació dels combatents en un sol comandament jeràrquic.

En segon lloc, els grups armats més radicals i més ben finançats (especialment per part de països del Golf) es van posar ràpidament al capdavant de les campanyes i les ofensives urbanes clau. La progressiva violència dels mètodes contrainsurgents d'Al-Assad, juntament amb la penetració de rivalitats geopolítiques regionals —que es van manifestar en agendes ideològiques i esquemes de finançament contraposats—, van acabar de fragmentar el camp rebel i de configurar el conflicte siríà com un conflicte fortament internacionalitzat. Fins al 2013, i malgrat l'atomització de l'ELS, els grups insurgents sirians seguien veient-se a si mateixos com a membres d'un exèrcit nacional amb l'objectiu clar d'enderrocar el règim i de gestionar els territoris que anaven alliberant. Tanmateix, la creació de nous grups salafistes-gihadistes va provocar la fragmentació, la radicalització i la competència entre diferents zones de control insurgent, sobretot als afores de Damasc i a les províncies del nord i l'est del país.

LA MATRIU SALAFISTA-GIHADISTA

L'aparició i el creixement del corrent salafista-gihadista dins la revolta armada a Síria han estat producte de dinàmiques internes i externes. Internament, a més de les esmentades debilitats de l'ELS i de l'ús desmesurat de la violència per part del règim, el salafisme va proporcionar a molts insurgents sirians una poderosa i atractiva ideologia de resistència que es va mostrar més eficaç en un context de creixent polarització. Si els corrents més liberals, laics i ideològicament més moderats van perdre tracció, l'enfortiment del corrent salafista-gihadista va permetre mobilitzar les masses i aprofitar l'avantatge demogràfic de la revolta. A més, la constant demonització de la revolta per part d'Al-Assad des d'un inici, acusant-la de sectària, i l'alliberament deliberat d'islamistes molt prominents de la presó de Saidnaya l'any 2012 van impulsar la cristallització d'una revolta cada cop més radicalitzada. L'ascens dels grups rebels de caràcter salafista-gihadista també s'ha d'emmarcar dins les dinàmiques transnacionals. És important remarcar que la trajectòria de la insurrecció armada a Síria ha presentat un patró de competència sense precedents entre els diversos corrents ideològics imperants a l'Orient Mitjà actual. Així, els principals fronts insurgents es van anar establint motivats per un segment específic del salafisme regional o amb voluntat d'atraure'n el suport tant propagandístic com material. Tot i que no tenim prou espai per elaborar una anàlisi exhaustiva de tots els grups i les aliances de caràcter salafista-gihadista al llarg d'aquests més de deu anys, és important mencionar breument els més rellevants i entendre'n les àrees d'actuació dins el territori i les connexions internacionals.

• Jabhat al-Nusra (JaN)

Establert el gener del 2012 per Abu Mohammad al-Julani, Jabhat al-Nusra (JaN) es va convertir en el primer exemple visible de la internacionalització de l'islamisme militant a Síria i en el primer grup rebel creat en contraposició al marc paraigua de l'ELS. En línia amb la seva afiliació a Al-Qaeda i la seva matriu iraquiana, el JaN va adoptar ràpidament una retòrica ultrasalafista, sectària i antioccidental, entenent la lluita contra Al-Assad com el primer pas per desenvolupar un estat islàmic a Síria. A aquesta ànima se li va solapar una segona, molt més pragmàtica, centrada a adaptar el seu discurs al context sirianès i, sobretot, a mostrar-se molt eficaç en la provisió de serveis i en el govern del territori. El juliol del 2016, l'organitza-

ció es va rebatejar com a Jabhat Fateh al-Xam, certificant la seva escissió d'Al-Qaeda. Més tard, el gener del 2017, el grup es va fusionar amb altres grups rebels per fundar Haiat Tahrir al-Xam (HTX), actualment el grup armat més important de la província d'Idlib, tal com es detalla a l'apartat 2 d'aquest informe.

• Ahrar al-Xam (AaX)

Format a finals del 2011, Ahrar al-Xam (AaX) ha intentat desenvolupar una posició més pragmàtica i contraposada a l'auge del gihadisme transnacional representat pel JaN i l'ISIS. Des d'un bon inici, els objectius d'AaX van anar dirigits a crear una comunitat islàmica siriana i, per tant, ha limitat la seva lluita a les fronteres territorials de l'estat sirianès. De fet, al llarg d'aquests anys, AaX s'ha convertit en un dels actors insurgents més poderosos. Ha cooperat amb altres grups armats i ha liderat l'establiment de grans col·leccions insurgents. Fortament finançat per Turquia i també relacionat amb Qatar, el grup es va fusionar amb la brigada Nur al-Din al-Zenki l'any 2018 per crear el Front Sirianès d'Alliberament, molt actiu a l'àrea nord-oest del país i amb una clara voluntat de contrarestar l'auge de l'HTX a Idlib.

• Jaix al-Islam (JaI)

Creat el setembre del 2013 després de la fusió de Liwa al-Islam amb altres grups, Jaix al-Islam (JaI) es va convertir en el principal grup armat a Al-Ghouta, als afores de Damasc. Liderat pel prominent Zahran Alloush, mort durant el setge sobre Al-Ghouta l'any 2015, el projecte del JaI era diametralment oposat a la Síria pluralista imaginada per l'oposició civil i laica i, fins i tot, per certs batallons de l'ELS a Al-Ghouta Oriental. Allà, fins al final del setge, l'any 2018, el JaI va posar en pràctica un programa totalitari, extremament violent i que destacava per la clara vocació territorial: Al-Ghouta era prou gran i el front era prou estable per posar en pràctica un projecte per a Síria que competís directament amb l'imaginat pel règim. El JaI es va mostrar especialment efectiu a l'hora de compaginar la identitat local amb la flexibilitat ideològica per captar finançament, especialment de donants salafistes del golf Pèrsic i de l'Aràbia Saudita. Després de l'evacuació dels militants del JaI d'Al-Ghouta Oriental, molts d'ells van incorporar-se a les files de l'Exèrcit Nacional Sirianès (ENS), un conglomerat de grups armats liderat per Turquia i especialment present a les àrees ocupades al nord de Síria ●

Sens dubte, l'aparició de l'Estat Islàmic de l'Iraq i al-Xam (ISIS) va ser una clara manifestació d'aquesta tendència. Sorgit a partir d'Al-Qaeda a l'Iraq, i després a l'Estat Islàmic de l'Iraq, l'ISIS es va reagrupar a l'est de Síria durant tot el 2013 i el gener del 2014 va prendre el control de Raqqa, ciutat que es va convertir en l'autoproclamada capital del «califat». L'ús de la ultraviolència, l'acumulació d'armes pesants i el desenvolupament d'una organització de govern territorial sistematitzada van permetre al grup capturar al voltant d'un terç de Síria cap a finals del 2014. Això va portar un canvi substancial, tant pel que fa a les dinàmiques sobre el terreny com a la manera d'analitzar el conflicte a escala internacional. La lluita per capturar el palau presidencial de Damasc i el debat sobre si Al-Assad havia d'abandonar el poder o no van deixar pas a noves agendes i narratives que no tenien res a veure amb l'origen del conflicte. L'augment de la competència intrarebel per l'hegemonia va fer minvar progressivament la força dels grups rebels vinculats a l'ELS i d'opcions menys extremistes, alhora que el ràpid avenç territorial de l'ISIS va provocar la reacció de les principals potències internacionals. Així, la participació dels Estats Units a la guerra civil siriana es va intensificar l'agost del 2014, quan l'Administració Obama va iniciar una campanya d'atacs aeris contra posicions de l'Estat Islàmic, encapçalant la Coalició Global, una iniciativa internacional de vuitanta-tres països amb l'objectiu de derrotar i desmantellar l'ISIS.

DRETS HUMANS I ACTIVISME A SÍRIA

Si bé l'aparició d'Estat Islàmic, la fragmentació de l'oposició armada i la creixent internacionalització van alterar les dinàmiques del conflicte, és important recordar que, des de l'inici, l'oposició al règim de Bashar al-Assad ha comptat amb un component cívic i popular molt destacat. D'una banda, els anomenats Comitès de Coordinació Locals (xarxes opositores creades el 2011 i encarregades de mobilitzar i dinamitzar l'aixecament popular) han tingut un paper essencial en la documentació de les violacions dels drets humans i per assistir la gestió dels territoris opositors. Aquestes xarxes no només s'han trobat l'oposició del règim sobre el terreny, sinó també la de grups opositors armats de caràcter salafista, com ara el Jal. Sense anar gaire

lluny, el segrest i la desaparició dels activistes Razan Zaitouneh, Wael Hamadeh, Samira Khalil i Nazem Hammadi (els anomenats *quatre de Douma*) a mans del Jal és, encara avui dia, un dels casos que exemplifiquen millor les dificultats i la marginalització de les xarxes activistes sobre el terreny. D'altra banda, també cal destacar els grups defensors dels drets humans que actuen a cavall de Síria i l'oposició a l'estranger o la comunitat internacional.

Fundada l'any 2011 al Regne Unit, la Xarxa Siriana pels Drets Humans es dedica a documentar i monitorar els casos de violacions dels drets humans i crims de guerra, i a generar conscienciació internacional per a una reparació política justa. L'Observatori Sirià dels Drets Humans (OSDH), també amb seu al Regne Unit però que funciona des del 2006, té una llarga trajectòria de denúncia dels abusos i les prohibicions a la llibertat d'expressió, però també de documentació dels casos de violència i els morts per les hostilitats durant la guerra. Més recent és la creació del grup *Families for Freedom*, fundat l'any 2017 per un grup de dones sirianes amb els objectius d'exigir l'alliberament dels presoners i presoneres i de posar fi al constant degoteig de desaparicions i detencions arbitràries a Síria. Sens dubte, la situació a les presons sirianes és alarmant, amb casos massius de tortura, com ara a les presons de Saidnaya i Tadmur. El març del 2021, desenes de milers de detinguts i detingudes des de l'inici del conflicte armat estaven desapareguts, segons estudis de les Nacions Unides ●

Un any més tard, el setembre del 2015, va ser el torn de Rússia. Tot i que l'objectiu oficial era combatre l'ISIS, la participació russa al conflicte armat va acabar materialitzant-se en: a) campanyes aèries contra l'avanç de diverses forces rebels, incloent-hi batallons de l'ELS, especialment als fronts urbans; b) el desplegament de forces terrestres; c) el desenvolupament de programes d'entrenament, i d) l'expansió de la seva força militar mitjançant l'adquisició i el control de bases aèries i navals. Sostingut pel suport en augment de Rússia, l'Iran i Hezbollah, i compensant la falta creixent de personal i armament, el règim va poder contrarestar les victòries rebels i decantar la balança a favor seu en escenaris clau. El més notable va ser, sens dubte, Alep. L'EAS va iniciar la campanya per trencar l'estancament del front de guerra a Alep i recuperar els flancs sud i est de la ciutat, controlats pels rebels. Després de més de quatre anys d'hostilitats,

la campanya iniciada el novembre del 2016 va brindar una victòria decisiva per al règim d'Al-Assad i els seus aliats a finals d'any, suggerint que el curs del conflicte armat s'havia inclinat cap al bàndol governamental.

La intervenció turca en el complex entramat de la guerra civil siriana també havia crescut aleshores. Tot i la derrota rebel a Alep, Turquia ha dut a terme tres incursions terrestres que li han servit per controlar diverses àrees al nord de Síria. L'operació Escut de l'Eufrates, iniciada l'agost del 2016 i finalitzada el març del 2017, va permetre a Turquia i a milícies de l'ELS afins controlar la zona entre Azaz i Jarabulus i expulsar-ne tant l'ISIS com les FDS. Un any més tard, el gener del 2018, Recep Tayyip Erdoğan va decidir intervenir un cop més, de nou amb el suport essencial de diversos batallons de l'ELS, en el marc de l'operació Branca d'Olivera: va obtenir el control del districte d'Afrin, al nord-oest d'Alep, de majoria kurda. La tercera intervenció contra les FDS (operació Font de Pau) va arribar l'octubre del 2019, aquest cop al nord-est del país, amb el suposat objectiu d'establir una zona *buffer* de seguretat entre Turquia i les milícies kurdosirianes. La intervenció turca va tenir com a resultat l'ocupació del territori comprès entre Tell Abyad i Ras al-Ayn.

A partir del 2016, la capacitat de l'ISIS per controlar territori a Síria va començar a disminuir. Si aleshores el grup tenia presència territorial a nou de les catorze províncies de Síria, al llarg del 2016 i el 2017, diversos actors, sobretot les FDS, van poder reduir la presència de l'ISIS al nord i l'est de Síria, incloent-hi l'alliberació de Raqqa. A finals del 2018, ja havia perdut el control sobre les darreres àrees d'influència al sud del país. El retrocés de l'ISIS va ser simultani a l'avenç progressiu durant el 2018 de les forces aliades d'Al-Assad: van consolidar la tendència iniciada a Alep i van recuperar bona part del territori perdut a l'inici del conflicte. En primer lloc, el règim, amb el suport decisiu de Hezbollah i l'aviació russa, va ser capaç de recuperar el control sobre Al-Ghouta, als afores de Damasc, un dels bastions més rellevants de l'oposició siriana, particularment del Jal.

Entre el febrer i l'abril, els rebels van capitular als barris perifèrics de Damasc, com ara Qaboun i Jobar,

ELS ACORDS DE RECONCILIACIÓ

Des del 2016, la posada en marxa dels anomenats *acords de reconciliació* (*itifaqat al-musalaha* en àrab), o acords de desescalada, ha permès al règim recuperar un cert grau de control local sobre les àrees dominades per grups rebels, sovint sota estat de setge. Depenent de l'equilibri de forces entre el règim i els rebels, les tàctiques governamentals han variat, adaptant-se en funció de les característiques de cada localitat assetjada. En els casos més extrems, els acords, que presenten un component coercitiu clar, han derivat en l'expulsió no només dels grups armats i dels activistes opositors, sinó també de la població civil, sovint ressituada o, fins i tot, intercanviada amb altres poblacions. De manera general, el règim s'ha mostrat molt més flexible amb els combatents opositors —els quals poden ser reincorporats fàcilment a les institucions de l'estat— i amb els líders religiosos locals —que poden ser cooptats a canvi de mantenir la seva àrea d'influència— que no pas amb els líders polítics i activistes opositors, els quals representen una amenaça molt més profunda per a la restauració de l'autoritat governamental.

Els acords de reconciliació, que han inclòs sovint la participació de tercers països, com ara Rússia, Turquia i l'Iran, han certificat la fi dels grans fronts al llarg del conflicte armat, des d'Alep, passant per Homs (Al-Waer), els afores de Damasc (Madaya, Zabadani) i, més recentment, Daraa. A pesar que faciliten l'accés a l'ajuda humanitària i alleugen el patiment de la població assetjada a curt termini, aquests acords representen mecanismes ad hoc i requereixen un acord de pau general per ser efectius a llarg termini ●

i a Al-Ghouta Oriental. La campanya, amb un fort ús dels bombardejos aeris i l'artilleria, va provocar el desplaçament de més de 133.000 civils, la majoria cap a Idlib (controlat per l'HTX) i Afrin (controlat per Turquia). Durant tot l'estiu del 2018, l'EAS va incrementar la seva ofensiva sobre Daraa, bressol de les protestes el 2011, i en va recuperar el control. En poc més d'un mes, entre juny i juliol, i de nou amb el suport de l'aviació russa, la majoria de les ciutats de la província de Daraa i la província veïna de Qunaytira van capitular.

La victòria del règim a Daraa, l'estiu del 2018, va obrir una nova fase en el transcurs del conflicte armat, des d'aleshores molt més simplificat sobre el terreny i amb el control governamental restaurat a bona part del país. No obstant això, encara hi ha nombrosos fronts oberts sense un futur clar. D'una banda, el control actual de bona part de la província d'Idlib per part del grup opositor gihadista HTX, la consolidació dels territoris controlats per Turquia a la franja nord i els dubtes sobre l'estabilització del control del nord-est per part de les FDS suggereixen que les dinàmiques militars sobre el terreny estan lluny de solucionar-se. D'altra banda, al territori controlat actualment pel règim, la il·lusió d'estabilitat i normalitat s'esvaeix amb la cada cop més precària situació socioeconòmica del país, que està fent aflorar de nou protestes i malestar social. L'anàlisi d'aquests elements, juntament amb d'altres que influencien el present de Síria, és l'objecte de l'apartat següent.

PART 2. NUSOS ACTUALS: ENTRE LA GUERRA I LA POSTGUERRA

La segona part d'aquest document busca desgranar els nusos principals que condicionen el present de Síria i la situació actual del conflicte, alhora que presenta elements de perspectiva per intentar preveure quina direcció prendrà en un futur pròxim. La situació actual del conflicte sirianès es caracteritza per: a) l'estabilització de les dinàmiques militars; b) l'encavalcament del conflicte armat i les dinàmiques postconflicte; c) la dependència de les dinàmiques i les potències internacionals pel que fa a la resolució del conflicte i la definició de la sobirania, i d) les dificultats socioeconòmiques, humanitàries i de seguretat, que impossibiliten albirar un retorn a la normalitat a curt termini. Els subapartats següents volen detallar aquests processos.

Reconstrucció material del país

Segons estudis del 2019 de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), el 33% de les llars sirianes han estat malmeses o destruïdes a causa de les hostilitats. En àrees que han patit estats de setge, com ara la perifèria de Damasc i l'est d'Alep, els nivells de destrucció encara són més elevats. Segons les estimacions de les Nacions Unides, el conflicte armat a Síria ha comportat un cost de 388.000 milions de dòlars americans i farien falta uns 48.000 milions en inversió a curt termini només per al sector de l'habitatge. El volum de refugiats i de desplaçats interns arriba als 6,6 milions i 6,7 milions de persones, respectivament, i el nivell de destrucció de les infraestructures bàsiques supera el 50%. En els estudis de conflicte clàssics, la reconstrucció material s'entén com una de les fases del postconflicte. No obstant això, en els conflictes contemporanis, i sens dubte en el cas sirianès, el debat de la reconstrucció es dona de manera paral·lela al transcurs del conflicte, i es poden veure accions concretes molt abans que hi hagi un escenari d'acord de pau o cessament total de les hostilitats.

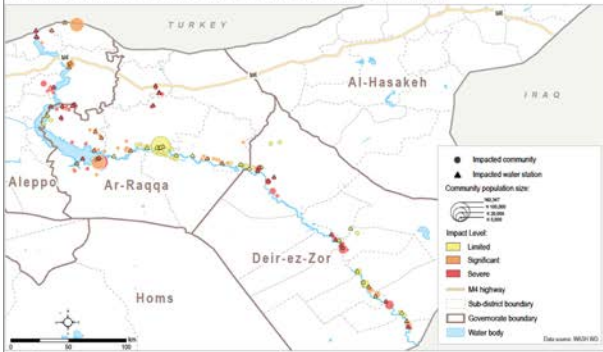
És important destacar que el marc de reconstrucció postconflicte promogut a Síria fins ara no és ni postconflicte ni un marc d'actuació coherent. Les accions adoptades no sembla que prenguin una direcció que resolgui els problemes previs al conflicte i que van influenciar de manera notable el creixent malestar social anterior al 2011. Sense anar gaire lluny, segons les dades de juny del 2021, més de 5,5 milions de sirians i sirianes necessiten suport per a l'habitatge, dels quals dos terços es troben en una situació de necessitat greu. El que veiem a Síria en els últims anys, per contra, és una col·lecció de mesures urbanístiques formals i informals, d'esperit neoliberal i de naturalesa política molt asimètrica, que estan altament condicionades per les relacions de poder presents a Síria i per les divisions internacionals sobre si s'ha de participar o no en aquesta reconstrucció.

SERVEIS BÀSICS, PROVISIÓ D'AIGUA I SANEJAMENT: CLAU EN LA GUERRA I EN LA PAU

Abans de l'inici del conflicte armat, Síria comptava amb un sistema de gestió de l'aigua ben desenvolupat i centralitzat. Així, abans del 2010, el 98% de les persones que habitaven zones urbanes i el 92% de les comunitats rurals tenien accés estable a l'aigua potable. Aquestes dades contrastaven, però, amb les del sistema de clavegueram i plantes de tractament de residus, els quals només prestaven un servei adequat a les grans ciutats. Aquest fet va afectar la proporció d'aigua tractada i potable que arribava a les poblacions de ciutats perifèriques, que sovint havien de recórrer a mecanismes menys desenvolupats i alternatives amb potencials efectes nocius per satisfer les seves necessitats diàries.

Malmesos i interromputs per més de deu anys de conflicte armat, les infraestructures i els serveis d'aigua, sanejament i higiene a Síria actualment es troben en un estat que afecta l'accés segur i regular a l'aigua potable

Water Stations and communities affected by the lowering water levels of the Euphrates as of 16 June 2021

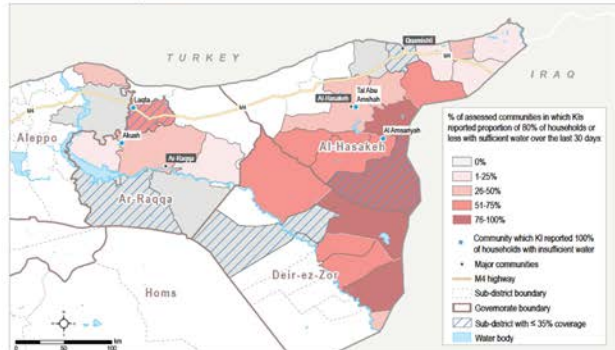

Most commonly reported coping strategies for lack of sufficient water (by % of communities)

36%	Spend money on water usually spent on other things
33%	Rely on drinking water stored previously
30%	Do laundry less frequently
28%	Bathe less frequently
18%	Receive water on credit/borrow water

92% % of assessed communities in which KIs reported that households do not use any methods to make water safer

Insufficient water access in May 2021

REACH Informing more effective humanitarian action

IN COOPERATION WITH **NES FORUM**

La crisi de l'aigua al nord-est de Síria. REACH. «Briefing Note: Humanitarian Situation Overview in Northeast Syria»

de més de 15 milions de persones, segons les dades del Fons de les Nacions Unides per a la Infància (UNICEF) del 2021. La infraestructura hídrica ha sigut atacada de manera regular i sovint deliberada, com a resultat de les hostilitats terrestres i els bombardejos aeris. Només l'any 2019, segons una investigació de les Nacions Unides, quaranta-sis instal·lacions d'aigua van ser atacades a Síria. A banda dels atacs directes, les estacions de bombament d'aigua, el sistema de canonades i els pous han sigut afectats pel foc creuat, els bombardejos indiscriminats i els saquejos. Sense anar gaire lluny, les plantes de tractament d'aigües residuals que donaven servei a Alep i Damasc van quedar inoperatives l'any 2012 com a resultat de la destrucció directa, la qual cosa va provocar l'alliberament d'aigües residuals i un augment dràstic dels riscos per a la salut pública i el medi ambient.

L'escassetat d'aigua ha fet augmentar la inestabilitat social a les àrees més afectades pel conflicte. El nord-est de Síria, sens dubte, és una de les zones més perjudicades, amb un 27% de les llars gastant fins a una cinquena part dels seus ingressos en aigua procedent de camions cisterna. A més, una caiguda dramàtica del nivell d'aigua del riu Eufrates amenaça més de cinc milions de persones amb un increment de l'escassetat d'aigua i els talls de llum, incloent-hi un milió de persones desplaçades i refugiades en camps improvisats.

Des de la intervenció turca de l'octubre del 2019, el subministrament d'aigua s'ha vist tallat intermitentment a

estacions d'aigua com ara la d'Alouk, que aprovisiona diversos camps de refugiats al seu voltant. A la ciutat de Hasaka, que depèn d'aquesta estació, una altra interrupció, el 2020, va deixar 500.000 persones sense accés regular a l'aigua en ple estiu, quan les temperatures eren extremes i la pandèmia de la COVID-19 s'estenia per tot el país.

Tot això, combinat amb una reducció de les precipitacions, un augment de les temperatures i una de les pitjors sequeres en setanta anys, ha portat el sector humanitari internacional a advertir sobre una crisi hídrica imminent i sense precedents. En aquest sentit, l'esfondrament de la gestió i dels subsidis estatals a l'aigua potable (entre un 40% i un 70%, amb un preu fix a tot el país) ha forçat organitzacions locals i organitzacions no governamentals (ONG) internacionals a assumir una part important de la resposta contra la creixent crisi d'aigua a Síria. A tot el nord de Síria, les organitzacions humanitàries estan intentant omplir els buits i respondre a les moltes necessitats, però l'accessibilitat general a les instal·lacions d'aigua i sanejament continua sent un problema, principalment a causa de la disminució del finançament per a aquestes activitats. Aquesta disminució del finançament ha portat moltes organitzacions a aturar les activitats de transport d'aigua a diversos campaments. Les operacions d'aigua, sanejament i higiene representen actualment només el 4% del pressupost total de la resposta humanitària per a tot Síria, que és menys d'un terç del que es va gastar l'any 2020 en les mateixes activitats ●

D'una banda, Síria no compta amb un marc de reconstrucció avalat per la comunitat internacional i amb una participació activa de les potències occidentals. Els principals actors internacionals es mostren dividits pel que fa a la seva voluntat de participació i, donada la quantitat enorme de recursos que es necessiten per reconstruir totes les àrees devastades del país, això està provocant que actualment la reconstrucció de Síria estigui estancada. Mentre que actors clau per a l'estabilitat del règim, com ara Rússia, l'Iran i la Xina, estan invertint de manera activa en certs aspectes de la reconstrucció, particularment la de les infraestructures essencials, actors amb molta més capacitat geoeconòmica, però vetats pel règim per raons polítiques, com els Estats Units, la Unió Europea i alguns països del Golf, se n'han mantingut al marge. Les seves demandes de reformes al règim i l'aparent ús de la reconstrucció per part d'Al-Assad per consolidar el seu control polític, augmentar la seva camarilla econòmica i excloure l'oposició semblen, de moment, una línia vermella perquè hi participin.

D'altra banda, els plans de renovació urbanística i els mecanismes legals relacionats amb la gestió de la propietat que s'estan posant en pràctica indiquen precisament que la reconstrucció del país s'està posant al servei de la consolidació i la rehabilitació del règim, sovint a costa d'intensificar patrons que ja es donaven abans de l'inici del conflicte armat. El 2012 es va crear un nou Ministeri de l'Habitatge, que s'encarrega de la planificació urbanística, la política que s'ha de seguir amb els barris informals, l'adopció de noves lleis i l'autorització per al finançament de nous projectes urbanístics. Per exemple, el Decret legislatiu 40/2012 imposa sancions als que inicien noves construccions als barris informals i ordena l'enderrocament de tots els edificis no autoritzats. El Decret 63/2012 permet al Ministeri de Finances expropiar totes les propietats de qui es vegi afectat per la llei antiterrorista. L'enderrocament i l'expropiació com a mètodes de renovació urbanística a les àrees afectades per la guerra es van reforçar a Damasc mitjançant el Decret 66/2012, el qual va reactivar alguns projectes de rehabilitació previstos pel Pla director urbanístic del 2007 i que no es van arribar a aplicar, degut a l'inici de la revolta el 2011. Tot i que el Decret 66/2012 tenia com a objectiu zones específiques del sud-oest de Damasc, la Llei 10/2018 (Llei de

renovació urbanística) va significar una aplicació del mateix model a escala nacional. Així, la Llei 10/2018 autoritza les unitats administratives locals a crear zones de reurbanització en àrees designades per reconstruir. La llei busca transformar la propietat urbanística individual en accions d'una propietat col·lectiva en aquella àrea. Els accionistes, aleshores, han de registrar les seves propietats a les unitats administratives locals per accedir a la reubicació o a mecanismes de compensació.

DAMASC I ALEP: UNA RECONSTRUCCIÓ JUSTA?

Tot i que el Decret 66/2012 es va aprovar amb el pretext tècnic de reorganitzar l'habitatge irregular, posar fi als barris informals i millorar les condicions de vida, els projectes que s'estan duent a terme deixen entreveure una orientació política i de seguretat evident. A partir d'aquest decret, s'han aprovat dos complexos residencials: Marota City (a Basatin al-Razi) i Basilia City (que s'estén al sud de l'anterior, incloent-hi àrees de Mezzeh, Kafar Souseh, Darayya i al-Qadam). Ambdós projectes consisteixen en el desenvolupament d'habitatge de luxe, torres, oficines i zones de lleure. En última instància, mitjançant la construcció d'immobles de luxe en zones amb un alt potencial econòmic, però fins ara habitades per classes baixes, es busca intervenir directament sobre els patrons de segregació socioeconòmica a la capital. L'entrada a Damasc des del flanc occidental es preveu com un cinturó d'alt poder adquisitiu que cobreixi tot el barri de Mezzeh i les seccions nord de Kafar Souseh. A zones on la població mostrava una clara oposició al règim i que suposaven una clara amenaça a la seguretat governamental en punts crítics de la capital, els seus antics residents poden ser substituïts per d'altres que provenen d'estrats socials superiors, potencialment més acomodats i, el que és més important, més integrats dins les xarxes econòmiques i clientelars del règim.

Nous projectes urbanístics a Damasc. Syrbanism. «Marota City: Is this the type of reconstruction Syrians need?»

A principis de novembre del 2018, i sota els auspicis de la Llei 10/2018, el règim sirianès va anunciar la voluntat de posar en marxa un gran esquema urbanístic per a Damasc, que es va començar a debatre i promoure abans de l'inici del conflicte armat, però que no es va arribar a implementar mai. Els nous plans urbanístics, que s'aniran aprovant de manera escalonada, busquen reconstruir diverses àrees perifèriques de Damasc, com ara Jobar, Qaboun, Barzeh, Darayya, Harasta i Yarmouk, tots antics enclavaments rebels i fortament afectats per la destrucció.

A Alep, una de les ciutats que van experimentar els nivells més grans de destrucció, l'asimetria en la reconstrucció és una clara mostra de les dinàmiques de poder tant locals com internacionals. D'una banda, la Llei 10/2018 només estableix la renovació urbanística en àrees seleccionades específicament. A Alep, aquestes zones són els barris de Jabal Badro i Haydariyeh, a l'est de la ciutat. Pel que fa a Jabal Badro, només el 13% del seu teixit urbà ha estat destruït per la guerra, però, per la manca d'urbanització de la majoria de les terres, les autoritats responsables han permès la destrucció i la renovació de la zona. Haydariyeh, que es compon d'habitatges públics, serà enderrocat i reconstruït amb torres similars a les previstes als afores de Damasc. Pel que fa a la resta de l'Alep est destruït, la major part del qual està edificat amb habitatge informal, la manca considerable de serveis, la lenta extracció de runa i la falta d'un pla general per fer front a la reconstrucció evidencien la falta d'interès polític per les zones que estan al marge de les oportunitats immobiliàries més lucratives, com a mínim de moment.

A la ciutat vella d'Alep es pot observar el mateix patró de reconstrucció selectiva, com a resultat d'una estratègia deliberada que utilitza la restauració del patrimoni com a mitjà per reforçar el control local i promoure una imatge de normalització creixent a escala internacional. Els esforços de reconstrucció a la ciutat vella s'han centrat en la restauració d'enclavaments seleccionats acuradament que semblen estar al servei, en part, d'una política de l'espectacle que busca recuperar la ciutat vella, mercantilitzar-la de nou i projectar una imatge de progrés, estabilitat i prosperitat per seduir les classes mitjanes de la ciutat i, sobretot, les audiències occidentals. Per exemple, la ciutatella d'Alep ha tornat a obrir-se al públic el juny del 2018 i s'ha iniciat la restauració d'alguns mercats de la ciutat vella, en particular els d'Al-Saqatiyeh i Khan al-Gumruk i petites zones circumdants, gràcies al suport de l'Aga Khan Trust for Culture ●

Aquest model de reconstrucció solidifica les xarxes clientelars que hi ha a Síria, afavorint els actors més propers al règim i amb accés a fons privats. La Llei 10/2018 ha provocat molt descontentament i crítiques tant a Síria com internacionalment. Entre els seus nombrosos problemes, el marc legal i processal que proposa deixa entreveure que el règim busca aprofitar l'absència dels sirians i la seva incapacitat per demostrar la propietat a fi d'adquirir-la per mecanismes nominalment legals. De fet, la qüestió de la prova de propietat és problemàtica. Qui no reclami les seves propietats personalment o per mitjà de familiars designats legalment perdrà els seus drets de propietat sense compensació. En un país on la meitat de la població s'ha vist desplaçada, sigui com a persones refugiades o desplaçades internament, el plantejament de la Llei 10/2018 sembla altament discriminatori. Així, la Llei de renovació urbanística esdevé una arma legal per gestionar les antigues àrees rebels, ara fortament destruïdes, evitant o desincentivant el retorn dels seus antics habitants i inscrivint sobre el territori noves relacions de poder, grups socials o actors que gaudeixin de la confiança del règim.

Zones d'indeterminació internacional

Com s'ha comentat anteriorment, les victòries del règim en campanyes clau des del 2016 han limitat molt la consolidació del territori al marge del control governamental. Així, avui dia, només resten tres territoris principals que estan fora del control del règim: Idlib, les franques del nord controlades per Turquia i les forces rebels afins (Exèrcit Nacional Sirianès, ENS), i l'Administració Autònoma del Nord i Est de Síria (AANES). Les tres àrees, situades al nord i a l'est del país, es poden considerar zones d'indeterminació altament dependents de les dinàmiques internacionals que han donat forma al conflicte sirianès des de l'inici. La seva gestió i eventual resolució o consolidació, per tant, dependran de les decisions estratègiques que forces internacionals com ara Turquia, Rússia i l'Iran prenguin amb relació als actors locals i al règim.

A Idlib, últim gran bastió rebel, la presència del grup gihadista HTX representa un obstacle per resoldre el conflicte. Segons les Nacions Unides, dels gairebé tres milions de persones que viuen a

la província, dos terços són desplaçats interns a conseqüència dels avenços territorials del règim en els últims anys. El març del 2020, Turquia i Rússia van acordar un alto el foc que va permetre aturar momentàniament el conflicte, alentir els avenços del règim i consolidar la posició de Turquia en relació amb el futur de la regió, alhora que va frenar el flux de civils sirians que es dirigien cap a la frontera escapant-se de les hostilitats. D'una banda, hi ha dubtes sobre com s'ha de gestionar la presència de l'HTX i el paper que ha d'exercir Turquia fent de mediatadora entre el grup i el tàndem Rússia - Al-Assad. Ankara sembla voler una renúncia per part de l'HTX i que els seus milicians s'incorporin a altres formacions rebels controlades per Turquia, en la línia del que ha succeït en altres escenaris. Un escenari alternatiu, el d'una ofensiva governamental contra el grup gihadista, presenta una amenaça directa als interessos turcs al nord de Síria, per la qual cosa de moment tots els actors semblen interessats a mantenir l'*statu quo*. D'altra banda, la presència de l'HTX, designat grup terrorista, en una àrea tan necessitada d'ajuda humanitària com Idlib suposa un problema per a la comunitat internacional. La cooperació amb el grup és un tema espinós i incòmode, però és vital per mantenir l'ajuda humanitària transfronterera i atendre la greu situació d'inseguretat alimentària que hi ha a Síria. No obstant això, aquesta cooperació no hauria de desenvolupar una legitimació de facto de l'HTX. Per contra, el suport internacional als actors locals de la societat civil, en la seva tasca de provisió, intermediació i manteniment de la cohesió social, pot resultar un contrapunt molt efectiu a la ideologia de l'HTX i el seu sistema de govern.

Com s'ha esmentat anteriorment, Turquia ha consolidat tres àrees de control a la franja nord del país: Azaz-Jarabulus (operació Escut de l'Eufrates, 2016-2017), Afrin (operació Branca d'Olivera, 2018) i Tell Abyad - Ras al-Ayn (operació Font de Pau, 2019). Des de la primera intervenció, el 2016, Turquia ha buscat consolidar unes forces armades opositores unificades, combinant diverses formacions militars actives fins aleshores al conflicte. Així es va crear l'anomenat Exèrcit Nacional Sirià (ENS), el 2017. Les regions controlades per Turquia s'administren, en bona part, a través de funcionaris turcs, i de manera progressiva s'estan integrant econòmicament, socialment i, fins i tot, lingüísticament a Turquia.

Sens dubte, els objectius declarats d'obstruir l'autonomia kurda i garantir la seguretat fronterera, a canvi d'establir zones per al retorn de les persones refugiades sirianes, semblen indicar que aquestes zones continuaran sent una prioritat estratègica per a Turquia a mitjà termini.

La seguretat als territoris d'influència turca a Síria, però, és molt fràgil, a pesar dels esforços per desenvolupar-hi una administració i uns serveis funcionals. El mateix ENS, que sovint ha demostrat tensions internes que han derivat en enfrontaments, ha comès nombroses violacions a les regions on actua, especialment a Afrin. Allà, segons els informes de Human Rights Watch, l'ENS ha saquejat i destruït propietats de civils kurds, a més de presentar evidències d'una campanya d'enginyeria demogràfica que vol substituir la població kurda d'Afrin (ara desplaçada) amb sirians d'altres zones del país (majoritàriament d'Al-Ghouta). Una situació similar s'ha viscut després de la intervenció Font de Pau el 2019, desestabilitzant una regió que s'havia mostrat estable en els últims anys i posant en risc la coexistència i la protecció de les minories. L'ocupació del territori Tell Abyad - Ras al-Ayn clarament buscava interrompre la governança de les FDS a la zona, debilitar el projecte kurd als ulls de Rússia i del règim i reduir la població kurda a la banda siriana de la frontera en pro de la seguretat nacional. Turquia preveu ressituar un milió de persones refugiades sirianes en aquesta àrea per un valor de 26.000 milions de dòlars americans, que es preveu finançar, en part, mitjançant el suport internacional. El territori que va d'Azaz a Jarabulus, per contra, és el més estable dels tres, a pesar de les fluctuacions en matèria de seguretat. Controlat per Turquia des del 2017, hi ha pogut desenvolupar una administració molt més arrelada i, atès que la majoria de la població a l'àrea és ètnicament àrab, les tensions locals han sigut molt menors.

L'expansionisme turc preocupa tant els Estats Units com la Unió Europea, i sens dubte representa un problema en les relacions amb Rússia. A pesar de la cooperació entre ambdós països sobre el terreny i una certa tolerància del Kremlin a les ingerències turques, Rússia i Turquia tenen fulls de ruta molt diferents a Síria. La tolerància i la cooperació amb grups com l'HTX a Idlib, així com l'establiment de zones de sobirania turca al nord, són camins

antitètics a la proposta de seguretat russa: garantir el règim com a únic actor legítim a tot el territori.

Però si hi ha un actor que ha acusat els efectes de les intervencions turques en la matriu de la guerra civil, aquest és l'AANES. A pesar de ser el territori més gran fora del control del règim siria, comprenent un 20% del total del país, i d'haver-se mostrat com una de les administracions més estables i amb suport internacional, l'AANES està en una cruïlla en què la seva existència és cada vegada més precària.

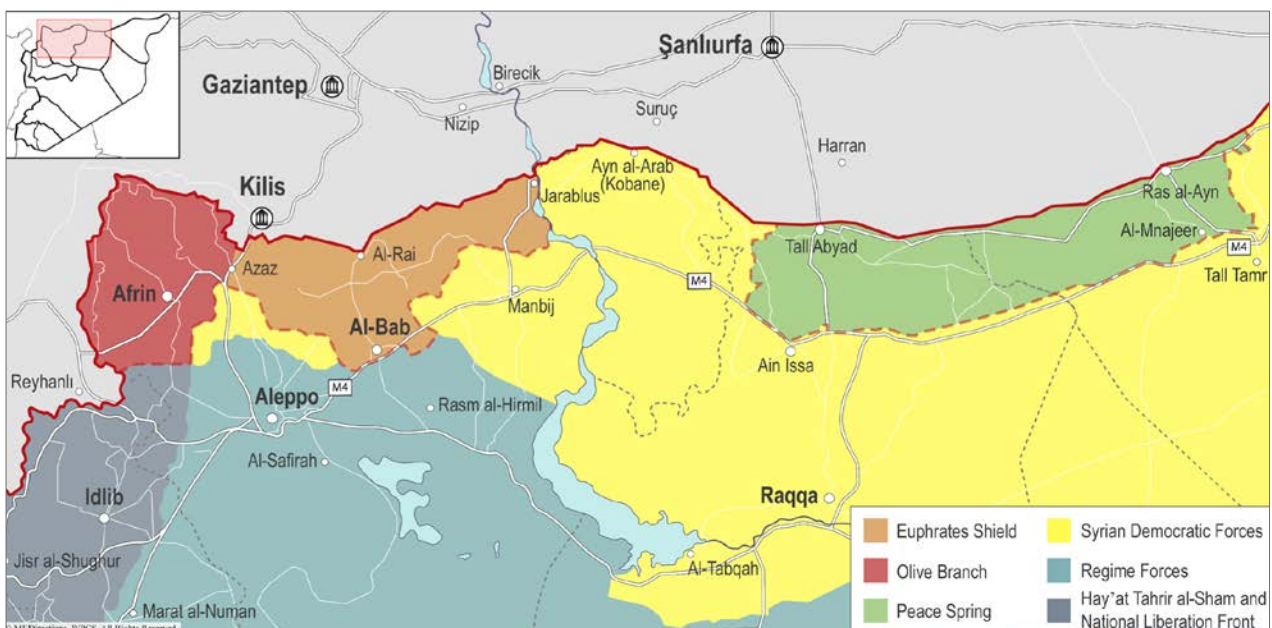
En primer lloc, com s'ha apuntat, Turquia veu les Unitats de Protecció Popular (YPG/YPJ) kurdisirianes com una mera extensió del PKK i, per tant, entén el desenvolupament i la consolidació de l'AANES com una amenaça directa a la seva seguretat nacional.

En segon lloc, la relació entre les FDS i el règim d'Al-Assad s'ha caracteritzat per la successió intermitent de conflicte i cooperació. En última instància, però, Damasc, juntament amb el suport de Rússia, representa una altra amenaça per a la consolidació de l'AANES. El règim vol recuperar el control sobre tot el territori i en especial la gestió i l'explotació dels seus recursos, com són els pous petrolífers de Hasaka i Deir ez-Zor, actualment sota supervisió americana i amb llicència d'explotació concedida a l'empresa Delta Crescent Energy. Les tensions armades entre el règim i les forces de seguretat de l'AANES són recurrents, però també va

resultar clau el paper exercit per Al-Assad i Rússia a l'hora de contenir l'expansió turca durant l'última ofensiva, el 2019. Les negociacions van tenir com a resultat el retorn del règim a ciutats administrades per l'AANES i el trasllat de tropes russes a la ciutat clau de Manbij, després de la retirada de les tropes americanes anunciada per Trump.

En tercer lloc, el futur de l'AANES també depèn de les relacions amb els Estats Units i la seva posició envers Rússia i sobretot Turquia. La presència d'un petit contingent de tropes americanes, uns nous efectius, prop de Deir ez-Zor i Hasaka busca prevenir un ressorgiment de l'Estat Islàmic, controlar els pous petrolífers mencionats anteriorment i, sobretot, evitar una ofensiva del règim i els seus aliats. La presència de tropes americanes garanteix una relativa estabilitat a l'AANES, manté Turquia i el règim en una certa contenció i augmenta el poder de negociació del projecte autonomista kurd en una eventual resolució del conflicte siria. La cooperació entre els Estats Units i Turquia és una peça clau en aquest sentit, a pesar de les difícils relacions entre ambdós països des que els Estats Units van prioritzar la cooperació amb les YPG/YPJ i després amb les FDS contra l'ISIS.

Finalment, l'AANES presenta alhora potencialitats i difícils equilibris pel que fa a la governança i la gestió de les diverses comunitats que viuen al seu territori. És innegable que l'AANES representa

Intervencions turques al nord de Síria. Khayrallah al-Hilu. «The Turkish Intervention in Northern Syria: One Strategy, Discrepant Policies»

l'experiment més gran per gestionar la diversitat a Síria, i que els avenços en matèria de gènere, participació i inclusió lingüística, ètnica i religiosa són extremament rellevants. Tot i ser un clar exemple de com seria una Síria descentralitzada, a la pràctica, la manca de capacitat organitzativa i administrativa de les FDS, sumada al poder desproporcionat de les YPG/YPJ i del PYD, provoca el recel de les comunitats àrabs i cristianes que habiten la zona. El debat entre autonomia pluralista i nacionalisme kurd és intrínsec a l'AANES, i la seva gestió condicionarà de manera cabdal l'arrelament del projecte polític al territori, més enllà del suport i del lideratge kurd.

L'AMB, COMPROMESA AMB LA GESTIÓ DE RESIDUS AL NORD-EST DE SÍRIA: TRES ANYS D'INTERCANVI, REFLEXIÓ I IMPLANTACIÓ D'ACCIONS TRANSFORMADORES

Malgrat el context de conflicte armat latent, la sostenibilitat ambiental ha esdevingut una prioritat per als nous actors polítics del nord-est de Síria. Un dels eixos prioritzats ha estat la gestió dels residus sòlids urbans en l'àmbit local i regional. El col·lapse dels sistemes de governança local ha derivat en seriosos problemes per recollir i tractar els residus, que han provocat l'aparició d'epidèmies, la contaminació del sòl i l'afectació de les aigües freàtiques pels lixiviats provinents dels residus sòlids. La majoria dels residus es duen a l'abocador sense cap tractament. Les activitats de reciclatge de residus que hi ha recauen, majoritàriament, en el sector informal i privat, a causa de l'absència d'un sistema municipal efectiu. Els recicladors i recicladores informals recullen i segreguen residus dels carrers i dels abocadors informals i municipals per vendre'ls, especialment els plàstics. Normalment, solen ser persones en situació d'alta vulnerabilitat (incloent-hi molts infants i menors), la majoria procedents de comunitats excloses i famílies desplaçades internes.

Els municipis d'algunes ciutats de la regió de Jazeera, com ara Hasaka i Tirbespî / Al-Qahtania, han intentat posar en marxa projectes de reciclatge de residus en els últims anys. Així i tot, aquests han fracassat per manca d'expertesa tècnica i mitjans financers. Des del 2019, l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) treballa amb els actors del territori; els governs locals del nord-est de Síria, especialment de la regió de Ja-

zeera; la Mitja Lluna Roja Kurda, i l'ONG Un Ponte Per a fi d'aconseguir una millora en la gestió dels residus. S'ha iniciat el treball amb la gestió dels residus sanitaris. Molts dels hospitals i centres de salut de Síria no disposen de sistemes de separació de residus i no diferencien entre residus perillosos i no perillosos.

Amb el suport de l'AMB, s'han construït tres instal·lacions de tractament de residus sanitaris equipades amb incineradors, trituradores de vidre, fossa orgànica i contenidors metàl·lics per a cendres i residus punxants i de vidre després de ser tractats. Més de vint hospitals i centres d'atenció primària a la regió de Jazeera disposen ara d'equipament i coneixements adequats per a la recollida selectiva de residus sanitaris. Els municipis de Hasaka i Qamishli, amb el suport del Departament de Salut (DoH, per les seves sigles en anglès) i el Departament d'Administracions Locals i Medi Ambient (DoLAE) de la regió de Jazeera, gestionen el transport dels residus perillosos des dels hospitals seleccionats fins a les respectives instal·lacions de tractament. Així mateix, s'ha implantat el sistema a l'hospital de Suwar (a la regió de Deir ez-Zor) i s'està treballant en cinc centres de salut més del nord-est de Síria.

Paral·lelament, es dona suport als municipis locals i al DoLAE de la regió de Jazeera (la institució que coordina tots els municipis de la regió), governs compromesos i que han mostrat disposar de la capacitat per implantar canvis rellevants en la gestió dels residus. D'una banda, s'ha elaborat i aprovat un Pla estratègic municipal de reciclatge de residus sòlids i s'ha millorat el sistema d'avaluació i seguiment de la gestió dels residus sòlids en zones urbanes. D'altra banda, es treballa en l'enfortiment de les capacitats de diversos municipis per crear i implantar un sistema de reciclatge municipal de residus en coordinació amb els actors clau locals. Així mateix, es treballa per dissenyar i implantar una estratègia de sensibilització, dirigida a la ciutadania, centrada en la reducció, la reutilització i el reciclatge dels residus ●

L'ISIS i el debat de la insurgència

A pesar de la derrota territorial de l'ISIS a Síria i a l'Iraq el març del 2019, és cabdal recordar que el grup segueix existint i actuant de manera molt més difusa i, per tant, imprevisible, de manera que és difícil fer-hi front. El retorn de l'ISIS al

model d'insurgència clàssica, fent-se fort al desert siriana a través d'emboscades, sabotatges i atacs sorpresa, representa una amenaça destacable per a l'enfortiment del control governamental i de les FDS sobre l'àrea coneguda com a Badiya, el desert del centre del país que s'estén des de Raqqa i Deir ez-Zor, a l'est, fins a Hama i Homs, a l'oest, i Suwayda, al sud.

Les cèl·lules de l'ISIS han intensificat la seva campanya d'operacions terroristes, aprofitant el coneixement de la geografia que habiten i utilitzant les nombroses muntanyes, valls i coves de Badiya a favor seu. Principalment, les operacions tenen com a objectiu el personal de seguretat i militar tant de les forces governamentals com de les milícies iranianes i les forces russes, que apunten el control d'Al-Assad sobre la zona. Malgrat els esforços per desmantellar la insurgència, les forces russes i sirianes s'estan trobant moltes dificultats i una forta resistència per part de les cèl·lules terroristes. És important destacar que Badiya és una regió estratègicament clau per a Síria i per al govern d'Al-Assad, ja que conté importants pous de gas i la carretera M20, que connecta Deir ez-Zor amb Homs i Damasc. Els atacs de les cèl·lules de l'Estat Islàmic contra instal·lacions petroleres i combois que transporten cru representen un problema addicional per a les forces governamentals i els seus aliats.

Un altre element de risc associat a l'Estat Islàmic al qual les autoritats sirianes han de fer front, especialment les de les FDS, és la gestió humanitària i de seguretat dels camps on es concentren, des del 2019, desenes de milers d'homes, dones i nens desplaçats pel conflicte amb l'ISIS. La situació actual és especialment preocupant a camps com Al-Hawl, població a l'est de Hasaka que acull avui dia més de seixanta mil persones. A més, membres en actiu de l'Estat Islàmic utilitzen els camps on hi ha persones desplaçades i detingudes com a potencials centres de reclutament i finançament. Això suggereix que l'Estat Islàmic segueix posant en risc la seguretat de les persones vulnerables desplaçades a causa de la violència, així com l'estabilitat de les zones recuperades de mans d'aquest grup terrorista i administrades actualment per les FDS. La situació també és delicada als centres de detenció del nord-est de Síria. Sense anar gaire lluny, a la presó central de Hasaka, s'han

anat succeint des del 2020 els assassinats i les execucions a mans de membres de l'Estat Islàmic. A més, segons les dades de Human Rights Watch de febrer del 2022, prop de 45.000 estrangers vinculats d'alguna manera amb l'ISIS estan detinguts actualment en condicions molt precàries per les autoritats al nord-est de Síria, en molts casos amb l'aprovació dels seus països d'origen.

Sens dubte, aquests fets són el repte internacional de més magnitud des de la derrota territorial de l'ISIS. Sense una millora de les condicions als camps i sense una voluntat política per part dels països d'origen per impartir justícia als seus nacionals, els riscos sobre el terreny i a escala internacional no fan més que augmentar. L'externalització d'aquesta qüestió a les autoritats regionals sobre el terreny, així com la negativa a repatriar, incloent-hi familiars i menors, de bona part dels països europeus, no sols representen una amenaça als drets humans, sinó que també poden suposar un gran problema polític i de cohesió social als països d'origen.

La il·lusió del retorn a la normalitat

A pesar d'haver recuperat el control sobre la majoria de grans ciutats de Síria, la capacitat d'exercir sobirania del règim i, sobretot, la capacitat d'enfortir l'autoritat social segueixen molt lluny de ser robustes. Primerament, només cal parar atenció al control fronterer a les zones nominalment controlades per Al-Assad per veure que, com a resultat de més d'una dècada de conflicte armat i dependència de tercers actors (principalment Hezbollah i l'Iran), la capacitat de controlar el territori s'ha vist substancialment minvada. Així, mentre que l'EAS només controla menys del 20% de l'extensió fronterera de Síria, allà on les autoritats governamentals tenen presència oficial (seccions de la frontera sud amb Jordània, seccions de la frontera est amb l'Iraq i frontera oest amb el Líban), són els tercers actors els que garanteixen el control i la seguretat. Mentre que Hezbollah s'ha fet forta a la frontera amb el Líban, establint bases a les localitats sirianes de Zabadani i Al-Qusayr, les milícies iraquianes xiïtes predominen a ambdues bandes de la frontera entre Síria i l'Iraq, des d'Abu Kamal fins a Al-Tanf.

Les dificultats del règim per mantenir el control i la seguretat de les àrees recuperades durant aquests últims anys del conflicte armat es poden veure

manifestament a la ciutat de Daraa. Tot i que el règim i les forces aliades russes van recuperar-ne el control l'any 2018, les tensions socials i les escalades de violència no han deixat mai d'existir. El procés de reconciliació dirigit per Rússia l'any 2018 va impedir la plena restauració de l'autoritat del règim a algunes parts de Daraa, ja que va permetre que alguns membres de l'oposició armada es reintegressin a l'exèrcit governamental o que controlessin *de facto* algunes parts de la província. Per compensar les limitacions de la seva autoritat al sud del país, el règim ha intentat reactivar el paper de l'estat com a proveïdor de béns i serveis a canvi de lleialtat. No obstant això, la limitació de recursos i, sobretot, la voluntat per part del règim de restablir el control absolut també sobre les àrees de quasicontrol opositor acordades l'any 2018, han fet que les hostilitats armades hagin crescut durant els mesos de juliol i agost del 2021. El règim va declarar l'estat de setge a finals de juny a Daraa al-Balad, el nucli antic de la ciutat, controlat per grups rebels. Segons les Nacions Unides, des de finals de juliol, més de divuit mil civils s'han vist desplaçats de Daraa al-Balad a conseqüència de l'escalada armada.

Més enllà de les dificultats per mantenir la seguretat i el control territorial, el panorama socioeconòmic a les àrees governamentals està en un moment molt delicat. L'economia siriana està en el pitjor moment des del 2011 i el 80% de la població viu per sota del llindar de la pobresa. Des del 2019, la lliura siriana s'ha desplomat en un 80% en relació amb el dòlar; el preu dels aliments bàsics ha augmentat en un 800%, segons el Programa Mundial d'Aliments, i la manca d'una provisió estable de carburants, electricitat i altres béns essencials ha portat la majoria de sirians a malviure, fins i tot en àrees benestants de la costa i del centre de Damasc. Davant l'increment dels casos de corrupció i favoritisme, el descontentament social està fent augmentar les protestes fins i tot a Damasc.

Sens dubte, la pressió sobre l'economia siriana s'ha vist augmentada aquest últim any a conseqüència de la situació sociopolítica al Líban i de l'enfortiment de les sancions internacionals al règim. El Líban és un actor essencial en l'economia siriana i el seu sistema bancari, i per això la profunda crisi del país veí està afectant directament

actors clau de l'economia siriana, que veuen com l'accés a dipòsits bancaris libanesos, on nombrosos sirians guardaven el seu capital o rebien remeses internacionals, s'ha vist totalment truncat. D'altra banda, l'entrada en vigor de la Caesar Syria Civilian Protection Act, una legislació promulgada pels Estats Units que vol sancionar el govern sirià i els individus, les empreses i les indústries que li donen suport, ha empitjorat encara més l'economia i el nivell de vida del país. Tanmateix, l'increment de les sancions internacionals no sembla que aconseguixi el seu objectiu, el debilitament o l'accés a certes concessions polítiques per part d'Al-Assad, sinó que l'efecte més immediat ha sigut l'empitjorament de la qualitat de vida de la població siriana.

Un últim element que s'ha de tenir en compte en el debat sobre l'enfortiment de l'autoritat del govern d'Al-Assad és la qüestió del retorn de les persones refugiades i la rehabilitació diplomàtica. Durant aquests últims anys, diversos països de la regió han advocat per normalitzar les seves relacions amb el govern sirià, fins al punt de considerar la reintegració de Síria a la Lliga Àrab una possibilitat notable en un futur pròxim. Altres països, especialment europeus, han mostrat una certa predisposició a considerar Síria un país segur per al retorn dels refugiats. Aquesta tendència, conseqüència directa de les pressions polítiques que hi ha en molts països de la Unió Europea envers la qüestió dels refugiats i de l'aparent disminució dels grans eixos de violència armada a Síria, ha tingut Dinamarca com a primer exponent explícit. El govern danès va considerar, el febrer del 2021, que certes parts de Síria són actualment àrees segures (per exemple, la província de Damasc) i que, per tant, el permís de residència d'una part dels refugiats sirians quedaria suspès. Més enllà de les qüestions legals i polítiques que afecten la decisió del govern de Dinamarca, les quals no són objecte d'aquest informe, és important destacar que, a pesar que la pressió internacional per al retorn dels refugiats sirians va en augment, les condicions a Síria disten molt de ser segures. És important ajustar l'angle d'anàlisi i entendre que, tot i que els grans eixos de conflicte s'han vist reduïts en els últims anys, les dinàmiques de conflicte i inseguretat van molt més enllà del camp de batalla i segueixen posant en risc la vida i la seguretat dels sirians i sirianes més vulnerables. L'amenaça de represàlies

polítiques, reclutament forçat, arrestos, assetjament o desplaçament forçat continua estant present a Síria, per la inexistència d'un acord de pau total amb garanties polítiques per als que decideixen tornar al país.

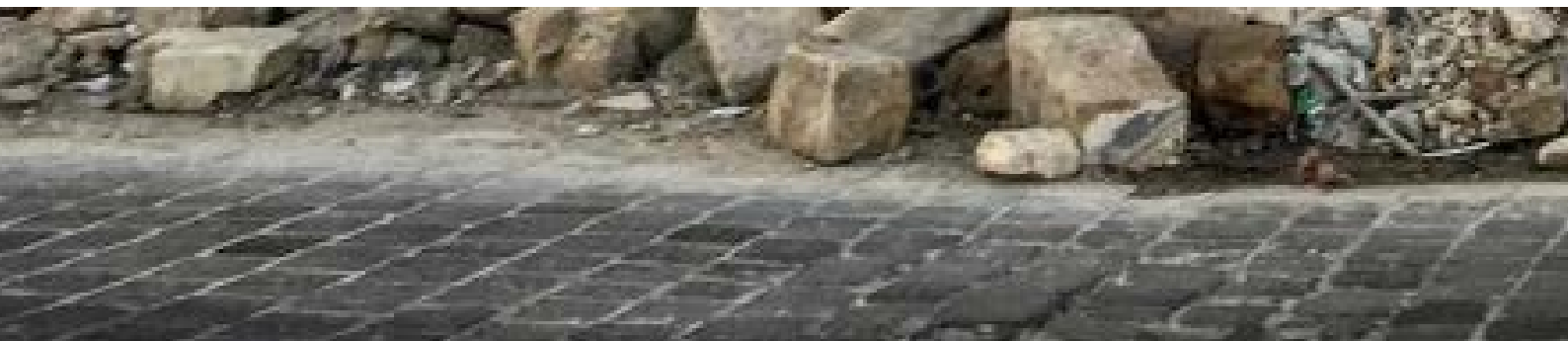
CONCLUSIÓ. EL FUTUR DE SÍRIA

El 26 de maig del 2021 es van celebrar eleccions presidencials a Síria, unes eleccions que van donar com a resultat l'elecció per quarta vegada consecutiva de Bashar al-Assad com a president del país, amb un 95% del vot popular. El procés electoral, molt criticat internacionalment i considerat injust i desigual (l'exercici del vot només estava garantit als territoris controlats pel règim), vol projectar, tanmateix, un doble missatge. D'una banda, busca legitimar la seva figura als ulls de la comunitat internacional, i més concretament a la regió, per accelerar el procés de rehabilitació diplomàtica i normalitzar el règim. D'altra banda, internament, l'exercici electoral representa una clara declaració d'intencions pel que fa a la voluntat d'encapçalar i dirigir el procés de reconstrucció i negociació postconflicte a mitjà termini.

Amb el conflicte de ple en la segona dècada, la comunitat internacional segueix demanant un procés de pau negociat, just i inclusiu per a Síria. Quins acords han d'estar presents a la taula de resolució del conflicte, qui l'ha de dirigir i quin és el paper dels tercers països en aquest procés són, sens dubte, elements crucials que es decidiran en un futur pròxim. La situació actual d'estabilització militar sobre el terreny, amb una clara disminució de l'ús de la violència, si ho comparem amb la trajectòria del conflicte, atorga a les potències internacionals

i a la comunitat internacional una oportunitat per generar alternatives, empoderar actors de la societat civil i pressionar per a un acord que limiti al màxim possible el paper dels actors armats opositors, alhora que obligui el règim a adoptar concessions i retre comptes. És cert, malgrat això, que els minúsculs progressos fets pel Comitè de Reforma Constitucional (un mecanisme que podria ser útil per aprofundir en el debat polític entre la població siriana) deixen entreveure que el procés de resolució del conflicte és quelcom difícilment projectable a mitjà termini i que el paper de Rússia blindant el règim sembla difícil de suavitzar.

Encara més complicades de resoldre són la situació socioeconòmica del país i la dificultat per engegar un procés de reconstrucció just i efectiu que millori les condicions de vida a Síria, especialment dels milions de persones que estan desplaçades. L'economia política exercida durant aquesta dècada de conflicte armat no ha fet més que intensificar les grans fractures que el país ja presentava prèviament, a conseqüència d'anys de neoliberalisme, corrupció i desigualtat creixent. La reconstrucció de Síria, fins ara, s'ha posat al servei de la consolidació política, econòmica i de seguretat del règim i els seus aliats econòmics. Els enormes problemes econòmics, la dependència absoluta de terceres potències, la necessitat urgent de rehabilitar

infraestructures i serveis bàsics i la falta d'un marc internacional per finançar i abordar la reconstrucció del país representen un obstacle enorme per resoldre realment el conflicte, més enllà del camp de batalla o les negociacions de l'alta política. La frustració social generalitzada, fins i tot en àrees històricament molt favorables al règim i sota el seu control durant els onze anys de conflicte, deixa entreveure que l'aparent sensació d'estabilitat és profundament volàtil.

Cal recordar que diverses zones importants del país segueixen avui dia fora del control d'Al-Assad i representen àrees d'indeterminació altament condicionades per les dinàmiques regionals i internacionals que han afectat el conflicte des de l'inici. Així, el paper de Turquia és remarcable, tant pel que fa a les seves intervencions territorials directes com pel seu paper de país mediador en el cas d'Idlib. Aquesta província, controlada actualment de manera majoritària pel grup gihadista HTX, l'AANES i les àrees ocupades per Turquia al nord de Síria són els territoris que segueixen fent de Síria avui dia un país amb sobirania fragmentada. Respecte a les franques ocupades per Turquia i a l'AANES, la progressiva consolidació territorial de la primera i el possible reconeixement internacional de la segona deixen entreveure que el nord i l'est de Síria continuaran

sent les zones més convulses i amb més efectes regionals i internacionals en un futur pròxim. El cas d'Idlib, sens dubte, és el que presenta més riscos a curt termini. Una nova ofensiva sobre la província, que significaria una ruptura total de l'acord d'alto el foc entre el règim, Rússia i Turquia, provocaria una onada de desplaçats sense precedents, una intensificació de la greu situació humanitària que es viu al país i un gran problema de seguretat pel que fa als militants de l'HTX a pocs quilòmetres de la frontera amb Turquia.

Així doncs, el futur de Síria es presenta ple de reptes polítics, territorials, econòmics i, sobretot, socials. A la divisió i la destrucció del país s'hi sumen una profunda fractura social i l'afebliment de les xarxes locals i de convivència a conseqüència del desplaçament forçat, la violència i el trauma de la guerra. Després de més d'una dècada de conflicte armat, resulta imperiós posar en marxa programes de cohesió social i pacificació que fomentin una participació transversal de tota la societat siriana i que permetin processar el llegat de la guerra, la memòria col·lectiva i la desconfiança mútua. Només així serà possible pal·liar els efectes devastadors del conflicte sobre la societat siriana; evitar la total consolidació de les fractures ètniques, confessionals i de classe, i poder reimaginar una comunitat política que s'estructuri entorn dels drets civils.

BIBLIOGRAFIA

- ACTED *et al.* «Water Crisis and Drought Threaten More Than 12 Million in Syria and Iraq». *Reliefweb*, 23 agost 2021. <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/water-crisis-and-drought-threaten-more-12-million-syria-and-iraq>.
- Al-Hilu, Khayrallah. «The Turkish Intervention in Northern Syria: One Strategy, Discrepant Policies». Research Project Report. *Wartime and Post-Conflict in Syria (WPCS)*, 2021/01. The European University Institute, 14 gener 2021. https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/69657/MED_RR_2021_01s.pdf?sequence=4&isAllowed=y.
- Al-Jazeera, «Explainer: What are the clashes in Syria's Deraa about?». Al-Jazeera 13 agost 2021. <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/13/explainer-what-are-the-clashes-in-syrias-daraa-about>.
- Al-Khateb, Khaled. «Turkish-Backed Syrian Armed Groups Unify Forces». Al-Monitor, 8 juny 2021. <https://www.al-monitor.com/originals/2021/06/turkish-backed-syrian-armed-groups-unify-forces>.
- Al-Shimale, Zouhir. «No Way Back: The Law that Stops Displaced Syrians from ever Going Home». Middle East Eye, 8 abril 2019. <https://www.middleeasteye.net/news/no-way-back-law-stops-displaced-syrians-ever-going-home>.
- Ali, Idrees i Stewart, Phil. «Trump Starts Withdrawal of U.S. Forces from Syria, Claims Victory». Reuters, 19 desembre 2018. <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-syria-idUSKBN1O11JC>.
- AOAV. «Syria in 2020: The Deadly Legacy of Explosive Violence and its Impact on Infrastructure and Health». Reliefweb, 18 desembre 2019. <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/syria-2020-deadly-legacy-explosive-violence-and-its-impact>.
- AP News. «The Latest: UN Says Civil War has Cost Syria \$388B in Damage». AP News, 9 agost 2018. <https://apnews.com/article/aa0aaa2c44cd430196f572227b45c150>.
- Barnard, Anne. «Inside Syria's Secret Torture Prisons: How Bashar al-Assad Crushed Dissent». The New York Times, 11 maig 2019. <https://www.nytimes.com/2019/05/11/world/middleeast/syria-torture-prisons.html>.
- BBC. «Assad Wins Syrian Election Dismissed as Farce by Critics». BBC, 27 maig 2021. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-57277336>.
- BBC. «Deraa, Birthplace of Syria Uprising, Retaken by Government Forces». BBC, 12 juliol 2018. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-44806045>.
- BBC. «Syria War: Russia and Turkey Agree Idlib Ceasefire». BBC, 5 març 2020. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-51747592>.
- BBC. «Syria War: Tens of Thousands of Detainees still Missing, Says UN». BBC, 1 març 2021. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-56237297>.
- Chulov, Martin. «Nothing is Ours Anymore: Kurds Forced out of Adrin after Turkish Assault». The Guardian, 7 juny 2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/07/too-many-strange-faces-kurds-fear-forced-demographic-shift-in-afirin>.
- Cook, Pip. «War or Peace? In Syria, Water Flows Both Ways». Geneva Solutions, 19 octubre 2021. <https://genevasolutions.news/explorations/the-water-we-share/war-or-peace-in-syria-water-flows-both-ways>.
- Darwish, Ali. «Hayat Tahrir al-Sham Dismantling "Jihadists" Groups to Win International Recognition». Enab Baladi, 20 juliol 2021. <https://english.enabbaladi.net/archives/2021/07/hayat-tahrir-al-sham-dismantling-jihadist-groups-to-win-international-recognition/>.
- Darwish, Ali. «With the Syrian Constitutional Committee Nearing Failure, Any Hope Left for the Political Process?». Enab Baladi, 4 febrer 2021. <https://english.enabbaladi.net/archives/2021/02/with-the-syrian-constitutional-committee-nearing-failure-any-hope-left-for-the-political-process/>.
- Dettmer, Jamie. «Syria's Rebel Rivalry Between Jihadists and FSA». The Daily Beast, 12 gener 2017. <https://www.thedailybeast.com/syrias-rebel-rivalry-between-jihadists-and-fsa>.
- Erhaim, Zaina. «How the Syrian Revolution was Organized – And how it Unraveled». New Lines Magazine, 16 març 2021. <https://newlinesmag.com/essays/how-the-syrian-revolution-was-organized-and-how-it-unraveled/>

- Evans, Dominic. «Turkey's Plan to Settle Refugees in Northeast Syria Alarms Allies». Reuters, 8 octubre 2019. <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-refugees-graphi-idUSKBN1WN28J>.
- Even, Shmuel, i Fadlon, Tomer. «The Syrian Economy: In Ruins, with Few Prospects of Recovery». INSS, 8 abril 2021. <https://www.inss.org.il/publication/syria-economy/>.
- Fahim, Kareem. «Four Prominent Activists were Abducted in Syria. Their Fate May Now Become Clear». The Washington Post, 13 abril 2018. https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/four-prominent-activists-were-abducted-in-syria-their-fate-may-now-become-clear/2018/04/12/c4406858-3c28-11e8-955b-7d2e19b79966_story.html.
- FAO. «4.3M People in Need of Food Security and Livelihoods Support in Northwest Syria». FAO, 23 setembre 2020. <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/43m-people-need-food-security-and-livelihoods-support-northwest-syria-23>.
- Global Shelter Cluster. «Syria Hub». Global Shelter Cluster, juny 2021. <https://www.sheltercluster.org/syria-hub/factsheets/2021-06>.
- Hagedorn, Elisabeth. «US unveils Syria sanctions targeting regime prisons, rebel group». Al-Monitor, 28 juliol 2021. <https://www.al-monitor.com/originals/2021/07/us-unveils-syria-sanctions-targeting-regime-prisons-rebel-group>.
- Hanna, Edwar, i Harastani, Nour. «Property Law No.10 and its Implications on Syrian Cities». Chatham House, juny 2018. <https://syria.chathamhouse.org/research/property-law-no-10-and-its-implications-on-syrian-cities>.
- Hardan, Mohammed. «Is Islamic State Rebuilding in Syrian Desert?». Al-Monitor, 17 juny 2021. <https://www.al-monitor.com/originals/2021/06/islamic-state-rebuilding-syrian-desert>.
- Hinnebusch, Raymond. «The Battle Over Syria's Reconstruction». Global Policy 11, núm. 1 (2020): 113-123. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1758-5899.12779>.
- Hinnebusch, Raymond, i Imady, Omar. «Syria's Reconciliation Agreements». Syria Studies. The Day After: Post-Uprising Realities and Challenges. University of St. Andrews, 2017. <https://ojs.st-andrews.ac.uk/index.php/syria/article/view/1558/1193>.
- Hubbard, Ben. «Turning Point in Syria as Assad Regains All of Aleppo». The New York Times, 22 desembre 2016. <https://www.nytimes.com/2016/12/22/world/middleeast/aleppo-syria-evacuation.html>.
- Human Rights Watch. «Northeast Syria: Fate of Hundreds of Boys Trapped in Siege Unknown». Human Rights Watch, 4 febrer 2022. <https://www.hrw.org/news/2022/02/04/northeast-syria-fate-hundreds-boys-trapped-siege-unknown>.
- Ibrahim, Ghassan. «Syria's Return to the Arab League is not of Itself Sufficient». The Arab Weekly, 22 abril 2021. <https://theArabweekly.com/syrias-return-arab-league-not-itself-sufficient>.
- ICRC. «Syria Water Crisis: Up to 40% Less Drinking Water After 10 Years of War». ICRC, 1 octubre 2021. <https://www.icrc.org/en/document/syria-water-crisis-after-10-years-war>.
- ICRC. «2020: The Year of the Worst Water Shortage in Hassakeh, Syria». ICRC, 18 octubre 2020. <https://www.icrc.org/en/document/2020-year-water-shortage-hassakeh-syria?amp>.
- Karasapan, Omar. «The Coming Crisis in Idlib». Brookings, 13 maig 2021. <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2021/05/13/the-coming-crisis-in-idlib/>.
- Kotan, Bilge Nesibe. «Amid Embassy Reopenings in Syria, EU Says Normalisation is not the Case». TRT World, 4 juny 2021. <https://www.trtworld.com/magazine/amid-embassy-reopenings-in-syria-eu-says-normalisation-is-not-the-case-47259>.
- Malsin, Jared, i Osseiran, Nazih. «Russia Strikes Islamic State Strongholds in Syria as Insurgency Gains Ground». The Wall Street Journal, 21 abril 2021. <https://www.wsj.com/articles/russia-strikes-islamic-state-strongholds-in-syria-as-insurgency-gains-ground-11618935951>.
- Médecins Sans Frontières. «Northern Syria: Acute Water Crisis Poses Serious Health Risks». Médecins Sans Frontières, 29 setembre 2021. <https://www.msf.org/lack-funding-northern-syria-causes-water-crisis-and-serious-health-problems>.

Moore, Rowan. «How Syria's Blasted Landmarks are Starting to Rise from the Ruins». The Guardian, 29 agost 2020. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2020/aug/29/how-syrias-blasted-cities-are-rising-from-the-ruins>.

Murray, Adrienne. «Denmark Asylum: The Syrian Refugees no Longer Welcome to Stay». BBC, 19 maig 2021. <https://www.bbc.com/news/world-europe-57156835>.

O'Bagy, Elizabeth. «The Free Syrian Army». Middle East Security Report, 9. Institute for the Study of War, 2013. <https://www.understandingwar.org/sites/default/files/The-Free-Syrian-Army-24MAR.pdf>.

Öcalan, Abdullah, Democratic Confederalism. Colònia: International Initiative, 2011. <https://www.freeocalan.org/wp-content/uploads/2012/09/Ocalan-Democratic-Confederalism.pdf>.

OCHA. «Eastern Ghouta Map». Reliefweb. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ocharosy_eastern_ghouta_reference_maps_apr_2017.pdf.

Pierret, Thomas. «Salafis at War in Syria. Logics of Fragmentation and Realignment». Salafism After the Arab Awakening: Contending with People's Power, 2017. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01753795/document>.

REACH. «Syrian Cities Damage Atlas». Reliefweb, 16 març 2019. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_thematic_assessment_syrian_cities_damage_atlas_march_2019_reduced_file_size_1.pdf.

REACH. «Briefing Note: Humanitarian Situation Overview in Northeast Syria». Reliefweb, juny 2021. https://www.impact-repository.org/document/reach/b2f66abb/REACH_SYR_Briefing-Note_Humanitarian-Situation-Overview-in-Northeast-Syria_June-2021.pdf.

Reuters. «Human Rights Watch: Turkey-Backed Forces Seizing Property in Syria's Afrin». Reuters, 14 juny 2018. <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-afrin-humanright-idUSKBN1JA20W>.

Rollins, Tom. «Decree 66: The Blueprint for al-Assad's Reconstruction of Syria?». The New Humanitarian, 10 abril 2017. <https://www.thenewhumanitarian.org/fr/node/259390>.

Rosen, Kenneth R. «The Inside Story of How Trump "Kept the Oil" in Syria and Lost». The Daily Beast, 31 maig 2021. <https://www.thedailybeast.com/how-delta-crescent-fell-short-in-trumps-keep-the-oil-plan-in-syria>.

Sands, Phil; Vela, Justin, i Maayah, Suha. «Assad Regime Abetted Extremists to Subvert Peaceful Uprising, Says Former Intelligence Official». The National News, 21 gener 2014. <https://www.thenationalnews.com/world/assad-regime-abetted-extremists-to-subvert-peaceful-uprising-says-former-intelligence-official-1.319620>.

Syrbanism, «Marota City: Is this the type of reconstruction Syrians need?». YouTube, vídeo de 10 min i 49 s, 22 març 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=pt78i3ZF334&t=2s>.

UNHCR. «Syria Emergency». UNHCR, 15 març 2021 (última actualització). <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>.

UNHCR. «UNHCR Alarm at Escalating Syria Humanitarian Needs». UNHCR, 10 abril 2018. <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/unhcr-alarm-escalating-syria-humanitarian-needs>.

UNICEF. «UNICEF Executive Director Henrietta Fore's Remarks at the Security Council Briefing on the Humanitarian Situation in Syria». UNICEF, 29 març 2021. <https://www.unicef.org/mena/press-releases/unicef-executive-director-henrietta-fores-remarks-security-council-briefing>.

UNICEF. «Water Under Fire». UNICEF, maig 2021. <https://www.unicef.org/reports/water-under-fire-volume-3>.

VOA. «UN Calls for End to Idlib Carnage». Reliefweb, 25 febrer 2020. <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/un-calls-end-idlib-carnage>.

World Food Programme. «Ramadan in Syria: Rising Food Prices Push Basics out of Reach». World Food Programme, 22 abril 2022. <https://www.wfp.org/stories/ramadan-syria-rising-food-prices-push-basics-out-reach>.

